

МОТИВИ ТА ІНТЕРЕСИ УЧНІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ СІЛЬСЬКОЇ
ШКОЛИ ДО ЗАНЯТЬ РІЗНИМИ
ВИДАМИ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ

Пангелова Наталія, Рубан Владислав, Пангелов Борис
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

DOI: 10.32540/2071-1476-2021-1-168

Annotation

Introduction. Analysis of the problem of optimizing the system of physical education of primary school children at the present stage of development of society in Ukraine shows that its main purpose is to create conditions for the formation of a harmoniously developed personality of the child. However, the innovative experience of improving physical culture and health work with primary school students has not found application in rural schools. In recent decades, the outflow of qualified physical education teachers to other areas, reducing the quality of teaching the subject of "physical education", restructuring the network of rural educational institutions has led to crises in the system of physical education in rural schools. In this regard, there is a need to substantiate and develop organizational and methodological principles for optimizing the process of physical education of primary school students in rural schools. One of the components that will solve this complex problem is the formation of motivation in younger students to regular physical activity, which required a study of their need–motivational sphere.

The purpose of the study is to determine the motives and interests of primary school students in rural activities to engage in various types of physical activity.

Research methods: analysis and generalization of data of scientific and methodical literature, content analysis of school documentation, surveys and questionnaires. With the consent of parents, 137 students of grades 1-4 took part in the survey by written questionnaire. The parents of the children assisted in filling in the questionnaire.

Results. The main motive of physical activity of boys of 1-4 classes is: active rest and entertainments – 1st place, 2nd place – communication with friends, 3rd place – improvement of physical fitness, 4th place – sports activity, 5th place – improvement of health. The girls have a slightly different trend: 1st place – communication with friends, 2nd place – active recreation, 3rd place – the motive of improving health, 4th place – improving physical fitness, 5th place – sports activities. The most popular type of motor activity, both boys and girls are mobile games – 1st place in the ranking. Further, the preferences of boys and girls are different. Thus, among boys the most popular types of exercise are: 2nd place – running, jumping, throwing; 3rd place – sports games (football); 4th place – elements of tourism; 5th place – martial arts; 6th place – skiing, skating, sledding; 7th and 8th place – dancing and aerobics, respectively; 9th place – swimming; 10th – tennis, boxing, wrestling. The girls preferred the following types of physical culture and health classes: 2nd place – dancing; 3 – running, jumping; 4 – tourism; 5 – fitness; 6 – sports games (basketball, volleyball); 7 – winter types (skis, skates, sleds); 8 – swimming; 9 – tennis, cycling; 10 – oriental martial arts.

Conclusions. The results of the questionnaire actualize the problem of improving the content of physical culture and health work of a rural school, taking into account the needs and interests of primary school students in physical activity.

Анотація

Вступ. Аналіз проблеми оптимізації системи фізичного виховання молодших школярів на сучасному етапі розвитку суспільства в Україні свідчить, що її головною метою є створення умов для формування гар-

монійно розвиненої особистості дитини. Але інноваційний досвід вдосконалення фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів не знайшов застосування в умовах сільської школи. В останні десятиліття відтік кваліфікованих вчителів фізичної культури в інші сфери, зниження якості викладання предмету «фізична культура», реструктуризація мережі освітніх закладів сільської місцевості зумовили кризові явища у системі фізичного виховання сільської школи. У цьому зв'язку постала необхідність в обґрунтуванні й розробці організаційно-методичних засад оптимізації процесу фізичного виховання учнів початкових класів сільських шкіл. Однією із складових, яка дозволить вирішити це складне завдання, є формування мотивації у молодших школярів до регулярної рухової активності, що потребувало дослідження їх потребо-мотиваційної сфери.

Мета дослідження – визначити мотиви та інтереси учнів початкових класів сільської школи до занять різними видами рухової активності.

Мета дослідження: аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури, контент-аналіз шкільної документації, опитування та анкетування. В опитуванні методом письмового анкетування, за згодою батьків, взяли участь 137 учнів 1-4 класів. Допомогу при заповнюванні анкети здійснювали батьки дітей.

Результати. Головними мотивами рухової діяльності хлопчиків 1-4 класів є: активний відпочинок і розваги – 1 місце, 2 місце – спілкування з друзями, 3 місце – покращення фізичної підготовленості, 4 місце – спортивна діяльність, 5 місце – покращення здоров'я. У дівчаток спостерігається дещо інша тенденція: 1 місце – спілкування з друзями, 2 місце – активний відпочинок і розваги, 3 місце – мотив покращення здоров'я, 4 місце – покращення фізичної підготовленості, 5 місце – спортивна діяльність. Найбільш популярним видом рухової активності, як у хлопчиків, так і у дівчаток є рухливі ігри – 1 місце в рейтингу. Далі уподобання хлопчиків і дівчаток мають відмінності. Так, серед хлопчиків найбільш популярними видами фізичних вправ є: 2 місце – біг, стрибки, метання; 3 місце – спортивні ігри (футбол); 4 місце – елементи туризму; 5 місце – єдиноборства; 6 місце – катання на лижах, ковзанах, санях; 7 і 8 місце – танці й аеробіка відповідно; 9 місце – плавання; 10 місце – теніс, бокс, боротьба. Дівчатка надали перевагу таким видам фізкультурно-оздоровчих занять: 2 місце – танці, 3 місце – біг, стрибки; 4 місце – туризм; 5 місце – фітнес; 6 місце – спортивні ігри (баскетбол, волейбол); 7 місце – зимові види (лижі, ковзани, санки); 8 місце – плавання; 9 місце – теніс, велоспорт; 10 місце – східні єдиноборства.

Висновки: Результати анкетування актуалізують проблему вдосконалення змісту фізкультурно-оздоровчої роботи сільської школи, врахування потреб та інтересів учнів початкових класів у руховій активності.

Ключові слова: молодші школярі, рухова активність, потреби, анкетування.

Аннотація

Вступление. Анализ проблемы оптимизации системы физического воспитания младших школьников на современном этапе развития общества в Украине свидетельствует, что ее главной целью является создание условий для формирования гармонично развитой личности ребенка. Однако, инновационный опыт совершенствования физкультурно-оздоровительной работы с учащимися начальных классов не нашел применения в условиях сельской школы. В последние десятилетия отток квалифицированных учителей физической культуры в другие сферы, снижение качества преподавания предмета «физическая культура», реструктуризация сети образовательных учреждений сельской местности обусловили кризисные явления в системе физического воспитания сельской школы. В этой связи возникла необходимость в обосновании и разработке организационно-методических основ оптимизации процесса физического воспитания учащихся начальных классов сельских школ. Одной из составляющих, которая позволит решить эту сложную задачу, является формирование мотивации у младших школьников к регулярной двигательной активности, что требовало исследования их потребностно-мотивационной сферы.

Цель исследования - определить мотивы и интересы учащихся начальных классов сельской школы к занятиям различными видами двигательной активности.

Методы исследования: анализ и обобщение данных научно-методической литературы, контент-анализ школьной документации, опрос и анкетирование. В опросе, методом письменного анкетирования, с согласия родителей, приняли участие 137 учащихся 1-4 классов. Помощь при заполнении анкеты осуществляли родители детей.

Результаты. Главными мотивами двигательной деятельности мальчиков 1-4 классов являются: активный отдых и развлечения - 1 место, 2 место - общение с друзьями, 3 место - улучшение физической подготовленности, 4 место - спортивная деятельность, 5 место - улучшение здоровья. У девочек наблюдается несколько иная тенденция: 1 место - общение с друзьями, 2 место - активный отдых и развлечения, 3 место - мотив улучшения здоровья, 4 место - улучшение физической подготовленности, 5 место - спортивная деятельность. Наиболее

популярним видом двигательної активності, як у мальчиків, так і у дівочек являються подвижні ігри - 1 місце в рейтингу. Далі переваги мальчиків і дівочек мають різницю. Так, серед мальчиків найбільш популярними видами фізических упражнень є: 2 місце - бег, прыжки, метання; 3 місце - спортивні ігри (футбол); 4 місце - елементи туризму; 5 місце - єдиноборства; 6 місце - катання на лыжах, коньках, санях; 7 і 8 місце - танці і аэробика відповідно; 9 місце - плавання; 10 місце - тенніс, бокс, боротьба. Дівочки переважали такі види фізкультурно-оздоровительних занятій: 2 місце - танці, 3 місце - бег, прыжки; 4 місце - туризм 5 місце - фітнес; 6 місце - спортивні ігри (баскетбол, волейбол) 7 місце - зимні види (лыжи, коньки, санки) 8 місце - плавання; 9 місце - тенніс, велоспорт; 10 місце - восточні єдиноборства.

Выводи: Результати анкетирования актуалізують проблему совершенствования содержания физкультурно-оздоровительной работы сельской школы, учета потребностей и интересов учащихся начальных классов в двигательной активности.

Ключевые слова: младші школьники, двигательная активность, потребности, анкетирование.

Вступ. Результати чисельних досліджень свідчать, що основи здоров'я закладаються у дошкільному і молодшому шкільному віці, тому збереження, формування та зміцнення здоров'я кожної дитини є пріоритетним завданням суспільства, школи та сім'ї.

У сучасних умовах загострення соціально-економічних проблем, незадовільного екологічного стану в Україні важливого значення набуває своєчасний і повноцінний фізичний розвиток дітей, підвищення рівня функціональних резервів їх організму. У цьому зв'язку особливу роль відіграє застосування раціональних рухових режимів і фізичних вправ оздоровчої спрямованості, які б задовольняли вимогам навчального процесу і відповідали закономірностям фізичного розвитку молодших школярів [9, 30, 31].

Особливого значення набуває організація і проведення навчального процесу з фізичного виховання школярів з урахуванням регіону проживання, особливо у сільській місцевості, де присутні соціально-економічні та екологічні умови, які є відмінними від умов проживання у містах [3, 12].

Фізичний стан школярів в залежності від місця проживання, соціальних та економічних умов знаходиться у центрі уваги дослідників. При цьому як вітчизняні, так і зарубіжні фахівці отримують доволі суперечливі результати. Так, результати досліджень Т.В.

Сидорчук та ін. [21], В.М. Хахулі [22], G. Graham, S.A. Holt [24], свідчать про те, що сільські діти, у яких рухова активність є більшою, володіють вищим рівнем фізичної роботоздатності, у порівнянні з міськими школярами. Дані інших авторів [17, 25] свідчать про те, що фізичний стан дітей визначається особливостями економічного забезпечення сімей і найбільш високі показники морфофункціонального стану, фізичного здоров'я і фізичної підготовленості виявлені у дітей, родини яких мають великі матеріальні прибутки.

Що стосується результатів досліджень стану здоров'я дітей (як у сільській місцевості, так і у містах), то їх більшість свідчить про те, що ситуація наближається до критичної: збільшується рівень загальної захворюваності, окремих органів і систем; погіршуються показники фізичного і нервово-психічного розвитку; з'являються захворювання, які раніше були не характерними для дитячого віку (гіпертонія, остеопороз, онкологічні захворювання) [1, 2, 4].

За даними МАН України, абсолютно здорових учнів початкових класів на сьогодні лише 5%. За період навчання в школі кількість здорових дітей знижується в 4-5 разів [5, 17, 20].

Такий стан вимагає нових підходів до зміцнення здоров'я і підвищення фізичного стану дітей. У сучасних умовах найбільш ефективним і доступним засобом про-

філактики захворюваності, підвищення розумової й фізичної працездатності, проведення дозвілля школярів є фізична культура.

Фізичне виховання в сільській школі має свої специфічні особливості у порівнянні з міською школою, що обумовлює доцільність застосування соціально-педагогічного підходу до проблеми оптимізації функціонування цілісної системи фізичного виховання та оздоровлення школярів у сільському соціумі. Цей підхід заснований на положенні про те, що здоров'я дитини, розвиток її організму багато у чому залежить від середовища, в якому вона проживає [18, 26].

Сільське соціально-природне середовище з позиції еколого-оздоровчого та психоемоційного комфорту життєзабезпечення людини відрізняється від міського у сенсі збереження та зміцнення здоров'я людини і має низку беззаперечних переваг з одного боку, а з іншого – суттєвих недоліків.

Наші дані підтверджують результати досліджень [6, 11, 22, 28] про те, що перевагами сільської школи є більш сприятливі екологічні умови у порівнянні з міськими навчальними закладами. Позитивними факторами у цьому сенсі є: життя у безпосередній близькості до природи, що дозволяє нівелювати стреси й нервові перевантаження; спосіб життя, що пов'язаний з підвищеною руховою активністю; віддаленість

від транспортної завантаженості, агресивної реклами міст; більш спокійний темп і ритм життя; широкі використання оздоровчих сил природи; невелика наповнюваність класів та ін.

З іншого боку, сільське соціальне середовище має і несприятливі для здоров'я людини фактори. Серед них: відсутність оперативної кваліфікованої медичної допомоги; надзвичайна зайнятість батьків по домашньому господарству; високий рівень безробіття, зниження реальних прибутків сімей; асоціальний спосіб життя багатьох родин, зловживання алкоголем; слабка матеріальна база шкіл та ін.

Практичний досвід [8, 12, 18, 19, 22] свідчить про те, що система фізкультурно-оздоровчої діяльності сільської школи не може залишатися незмінною. Вона безперервно розвивається. Джерелом цього розвитку є протиріччя між умовами життя суспільства, які змінились; потребами людини і характером тих педагогічних впливів, об'єктом яких вона є.

Отже, розв'язання питання збереження здоров'я та забезпечення гармонійного розвитку особистості молодших школярів є досить актуальною проблемою і має велику практичну значущість. Але, попри на широкий діапазон досліджень даної проблематики, у доступній нам науковій літературі присутні лише епізодичні дані щодо вдосконалення організаційно-методичних засад процесу фізичного виховання учнів початкових класів сільської школи, що і зумовило напрям проведення дослідження з даної проблеми.

Розробка технології оптимізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільських шкіл потребувала дослідження їх фізичного стану, потребово-мотиваційної сфери і рухової активності.

Гіпотеза. Мотивація до рухової активності у молодшому шкільному віці виявляється наявністю інтересу до відповідних ви-

дів фізичних занять, який формує школа, спортивні секції, батьки, а також середовище проживання дитини [2, 4, 23].

Аналіз різних трактувань психологічного поняття «інтерес» дає можливість підійти до певного узагальненого визначення, згідно з яким можна визначити інтерес як вибіркове емоційне-пізнавальне ставлення людини до предметів, явищ, подій навколишньої дійсності, видів діяльності, а також як усвідомлену потребу, що виступає стимулятором активної пошукової і продуктивної діяльності щодо її задоволення. Як зазначають Г. С. Бахчанян [2], В. І. Гусев [6], Т. В. Олімпієва [10], будь-який інтерес належить до мотиваційної сфери особистості, оскільки в його основі знаходиться внутрішня мотивація. Він виявляється у зацікавленості, допитливості, бажання до отримання знань чи ведення певного роду діяльності. Серед різних, пов'язаних між собою проявів інтересу, виділяють зацікавленість, допитливість, пізнавальний і теоретичний інтерес. У молодшому шкільному віці переважають зацікавленість і допитливість, пов'язані з прагненням проникнути за межі відомого, отримати відповіді на запитання, що виникають під час навчання, а отже – з відчуттями здивування, радощів, нових відкриттів. До важливих чинників інтересу варто зарахувати знання, практичну діяльність та емоційне задоволення від неї. У молодших школярів, за даними Н.Я. Бондарчук [3] на першому місці знаходиться чинник емоційного задоволення, нестача якого є головною причиною недостатнього інтересу до занять фізичною культурою.

Визначення пріоритетних мотивів та інтересів учнів 1-4 класів до занять фізичними вправами і певними видами рухової активності дозволить внести корективи до змісту спеціально організованої рухової активності молодших школярів і, тим самим, підвищити ефективність фізкультурно-оздо-

ровчих занять.

Мета дослідження – визначити мотиви та інтереси учнів початкових класів сільської школи до занять різними видами рухової активності.

Матеріали, методи і організація дослідження. В процесі соціологічного дослідження були використані такі методи: аналіз, узагальнення та систематизація науково-методичної літератури щодо проблеми дослідження; контент-аналіз шкільної документації; опитування та анкетування.

1. Учасники. В опитуванні методом анкетування взяли участь 137 учнів (62 хлопчики і 75 дівчаток) 1-4 класів, віком 7-10 років вихованців Ковалинського навчально-виховного об'єднання (НВО) «Загальноосвітня школа (ЗОШ) I-II ступенів – дошкільний навчальний заклад (ДНЗ)» і Дівичківського навчально-виховного об'єднання (НВО) «Загальноосвітня школа (ЗОШ) I-III ступенів – дошкільний навчальний заклад (ДНЗ)» Переяслав-Хмельницького району Київської області. Від усіх учасників та їх батьків була отримана письмова згода на участь в експерименті. Всі процедури проводилися відповідно до етичних стандартів декларації Гельсінки 2008 р. у 2015-2016 навчальному році.

2. Процедура (організація дослідження). На базі вищезазначених загальноосвітніх шкіл був проведений контент-аналіз шкільної документації, а також – письмове анкетування учнів. Допомогу при заповнюванні анкет здійснювали батьки дітей.

3. Статистичний аналіз. Отримані дані були опрацьовані за допомогою методів математичної статистики (знаходження середнього арифметичного значення, визначення рейтингу мотивів та інтересів учнів до видів рухової активності) з метою інтерпретації отриманих результатів. Математична обробка була виконана за допомогою програми «Statistika» у

Таблиця 1

Пріоритетні мотиви фізкультурної активності учнів початкових класів сільських загальноосвітніх шкіл, n=137

Варіанти відповідей	Хлопчики						Дівчатка					
	Клас				X %	рейтинг	Клас				X %	рейтинг
	1	2	3	4			1	2	3	4		
	n=15	n=13	n=16	n=18	n=18	n=16	n=21	n=20				
Покращення стану здоров'я	20,3	22,1	21,2	24,8	22,1	5	48,2	49,3	42,1	40,3	45,0	3
Покращення фізичної підготовленості	47,9	49,8	53,1	54,2	51,1	3	37,1	38,2	36,2	35,7	36,8	4
Спілкування з друзями	50,3	57,2	55,8	58,2	55,4	2	61,2	63,5	68,1	66,4	64,8	1
Активний відпочинок, розваги	63,2	62,9	71,4	68,5	66,5	1	51,2	47,3	45,8	46,7	47,8	2
Участь у змаганнях	36,5	37,2	38,3	39,1	37,8	4	19,1	20,2	23,2	25,7	22,1	5

середовищі «Windows».

Результати дослідження. На окрему увагу заслуговує аналіз можливих причин недостатнього інтересу дітей молодшого шкільного віку до занять фізичною культурою. Результати аналізу шкільної документації – даних журналів обліку та успішності учнів початкових класів Ковалінського НВО «ЗОШ I-II ступенів – ДНЗ» і Дівичківського НВО «ЗОШ I-III ступенів – ДНЗ» Переяслав-Хмельницького району Київської області засвідчують, що майже постійно відвідують усі уроки фізичної культури 48,7% хлопчиків і 39,8% дівчаток. Регулярно пропускають уроки (понад 50% пропусків) 9,8% хлопчиків і 11,5% дівчаток.

Більшість пропусків (понад 80%) пов'язана зі звільненням через хворобу та іншими поважними причинами. На базі цих же загальноосвітніх шкіл ми провели опитування методом письмового анкетування, в якому взяло участь 137 учнів перших, других, третіх і четвертих класів (62 хлопчиків і 75 дівчаток). Допомогу при заповненні анкети здійснювали батьки дітей. Це опитування дозволило визначити пріоритетність і місце в мотиваційній структурі дітей тих або інших інтересів до занять фі-

зичною культурою.

Як показали результати опитування, 38 хлопчикам (61,2%) і 37 дівчаткам (49,3%) уроки фізичної культури подобаються; 20 хлопчиків (32,3%) і 25 дівчаток (33,3%) зауважили, що на уроках їм не все подобається; решта учнів (6,5% хлопчиків і 20,3% дівчаток) зазначили, що уроки фізичної культури їм взагалі не подобаються. Необхідно відзначити, що хлопчики й дівчатка, яким однозначно не подобаються уроки фізкультури, не змогли пояснити причину свого негативного ставлення до них. Фахівці зазначають [4, 7, 9, 14], що серед можливих причин відсутності фізкультурних інтересів є: недостатня виховна спрямованість процесу фізичного виховання; методичні помилки при його організації; одноманітність і відсутність креативного підходу у роботі педагогів; недостатня співпраця вчителів із батьками; відсутність на заняттях вправ та ігор, які подобаються окремим дітям; відсутність музичного супроводу.

Аналіз анкетного опитування показав, що рівень залучення учнів молодших класів до фізкультурно-оздоровчих занять у вільний час є вкрай низьким. Лише двоє хлопців (3,2%) і одна дівчинка (1,3%) з усіх респондентів ре-

гулярно займаються у спортивних секціях м. Переяслав-Хмельницького, до яких їх супроводжують батьки. Вочевидь, це пов'язано з тим, що за місцем проживання (безпосередньо у селах Ковалин і Дівички) відсутні фізкультурно-оздоровчі організації.

Для визначення інтересів учнів початкової школи під час дозвілля ми поставили питання: «Як Ви, зазвичай, проводите вільний час?». Більшість хлопчиків (47,2%) і дівчаток (49,1%) спілкуються з друзями, 15,8% і 16,9% відповідно – дивляться телевізор. Викликає занепокоєння той факт, що вже у початковій школі кількість вільного часу, яка витрачається на комп'ютерні ігри досить значна – у хлопчиків 11,5%, а у дівчаток – 9,7%. На свіжому повітрі під час прогулянок сільські школярі перебувають більше, ніж міські діти: хлопчики – 25,5%, дівчатка – 24,3%. Але, відсоток дітей, які регулярно займаються при цьому фізичними вправами невеликий – 15,1% хлопчиків і 7,8% дівчаток. При цьому перевага надається природним видам дитячої активності – бігу на вулиці, рухливим іграм. Найбільш популярним у дітей є гра у футбол (15,0% хлопчиків і 3,3% дівчаток). Тільки 2,3% дівчаток і 3,1% хлопчиків займа-

Таблиця 2

Рейтинг видів рухової активності серед учнів початкових класів сільських загальноосвітніх шкіл, n=137

Варіанти відповідей	Хлопчики						Дівчатка					
	Клас				X %	рейтинг	Клас				X %	рейтинг
	1	2	3	4			1	2	3	4		
	n=15	n=13	n=16	n=18	n=18	n=16	n=21	n=20				
Рухливі ігри	29,2	29,7	27,3	27,1	28,3	1	28,2	28,7	25,3	25,5	26,9	1
Легка атлетика (біг, стрибки, метання).	19,8	17,8	18,1	18,5	18,6	2	15,8	16,2	16,7	16,1	16,2	3
Фітнес (фідбол-аеробіка, базова аеробіка)	4,5	2,1	2,2	1,7	2,6	8	8,1	9,1	10,2	11,2	9,6	5
Танці	5,6	3,3	2,1	1,5	3,6	7	18,5	19,1	18,9	17,7	18,6	2
Єдиноборства	8,7	7,1	10,2	11,7	9,4	5	1,2	1,5	1,3	1,2	1,3	10
Зимові види спорту (лижі, ковзани, санки)	6,5	5,7	5,8	6,3	6,1	6	7,2	6,7	6,5	6,3	6,7	7
Туризм (піші прогулянки, походи)	9,7	12,2	12,5	13,1	11,9	4	9,8	10,2	12,3	15,1	11,8	4
Спортивні ігри	12,3	16,5	17,2	17,1	15,8	3	6,4	9,2	10,1	12,2	9,5	6
Плавання	2,2	3,5	2,1	1,9	2,4	9	2,3	5,3	6,5	2,7	4,2	8
Інше	1,5	2,1	2,5	1,1	1,8	10	2,5	3,1	2,4	1,0	2,3	9

ються велосипедними прогулянками. Взимку лише 5,5% дівчаток і 7,8% хлопчиків ходять на лижах і катаються на ковзанах.

Дискусія. Такий стан організації дозвілля учнів сільських ЗОШ свідчить про те, що у них не формується потреба у систематичних заняттях фізичною культурою. На нашу думку, на це впливає спосіб життя родини, її низький руховий режим і відсутність необхідної уваги до фізичного виховання дитини. Так, тільки 37,9% батьків вважають, що вони повинні у більшому ступені впливати на формування рухової активності дитини. Переважна кількість батьків (53,9%) відводить вирішення цього завдання школі, в першу чергу – вчителю фізичної культури і класним керівникам.

Мотиви занять фізичною культурою і спортом дітей молодшого шкільного віку сільських ЗОШ визначали через мету, яку називали учні (табл. 1).

Аналіз відповідей дає змогу говорити про те, що у хлопчиків і

дівчаток сільської місцевості дещо різні пріоритети у заняттях фізичними вправами.

Для хлопчиків головними мотивами рухової діяльності є: активний відпочинок і розваги – 1-е місце (66,5%); 2-е місце – спілкування з друзями (55,4%); 3-е місце – покращення фізичної підготовленості (51,1%). Дещо нижчим є рейтинг спортивної діяльності – 37,8% (4-е місце), а мотив покращення здоров'я знаходиться на останньому, 5-му місці (22,1%).

У дівчаток спостерігається дещо інша тенденція. Головним для них є спілкування з друзями – 64,8% (1 місце у рейтингу), на другому місці – активний відпочинок, розваги (47,8%). На відміну від хлопчиків, дівчатка більше розуміють користь фізичних вправ для покращення здоров'я – 3-е місце (45,0%). Мотив покращення фізичної підготовленості знаходиться на 4-ому місці (36,8%), а участь у змаганнях викликало зацікавленість у незначній кількості дівчаток – 5-е місце (22,1%).

Отже, результати наших досліджень у значній мірі не співпадають з даними інших авторів [3, 4, 13], де зазначається, що мотив покращення стану здоров'я є головним у фізкультурно-оздоровчій діяльності молодших школярів. Результати опитування, яке було проведено нами, свідчить про те, що основними мотивами занять фізичними вправами є ігровий та емоційної розрядки.

Значний інтерес в процесі дослідження відводився з'ясуванню питання найбільш поширених видів рухової активності серед молодших школярів (табл. 2).

Аналізуючи отримані результати, можна відмітити, що найбільш популярним видом рухової активності, як у хлопчиків, так і дівчаток є рухливі ігри – 1 місце у рейтингу (28,3% і 26,9% відповідно).

Далі уподобання хлопчиків і дівчаток мають різницю. Так, серед хлопчиків популярними видами фізичних вправ є: 2-е місце (18,6%) – біг, стрибки, метання; 3-е місце (17,1%) – спортивні ігри,

серед яких діти найбільше полюбують футбол; 4-е місце (11,9%) – елементи туризму (піші прогулянки, походи); 5-е місце – єдиноборства, серед яких найбільш популярними є східні (у-шу, карате); 6-е місце (6,1%) – катання на лижах, ковзанах, санках. Певний інтерес виявляють хлопчики до танців та аеробіки (7 і 8 місце відповідно). Однак, цей інтерес з віком згасає (4,5-5,6% у 1 класі і 1,7-1,5% – у 4 класі). Незначний інтерес до такого популярного виду фізичної активності, як плавання (9 місце у рейтингу) пояснюється, в першу чергу, відсутністю плавальних басейнів на селі. Серед інших видів рухової активності (10 місце, 18,5%), якими хотіли б займатись хлопчики були названі теніс, бокс, боротьба.

Дівчатка надали перевагу таким видам фізкультурно-оздоровчих занять: 2-ге місце у рейтингу (18,6%) – танці. Причому інтерес до них є стабільним у всіх класах; 3-е місце – звичайні види дитячої рухової активності – біг, стрибки.

Четверте місце, так само, як і

хлопчиків займає туризм. З віком у дівчаток збільшується інтерес до різних видів фітнесу (фітбол-аеробіка, степ-аеробіка, танцювальна аеробіка та ін.) – 5-е місце (9,6%). Також дівчаткам подобаються спортивні ігри, але на відміну від хлопчиків, це не футбол, а баскетбол і волейбол (6-е місце – 9,5%). Взимку дівчатка із задоволенням катаються на санках, лижах, ковзанах (7-е місце – 6,7%), але для цього не завжди є умови з огляду на регіональні кліматичні умови. Плаванням хотіли б займатися 4,2% (8-е місце) дівчаток, причому, в основному дівчатка говорили про синхронне плавання. Вочевидь, для них є привабливими красаота, виразність цього виду спорту. Деякі дівчатка в якості пріоритетних обрали такі види рухової діяльності як: великий теніс (2 дівчинки), велоспорт (1 дівчинка), їзда верхи (1 дівчинка). Десяте місце у рейтингу займають східні єдиноборства (1,3%).

Висновки. Таким чином, наведені результати анкетування актуалізують проблему вдосконалення

змісту фізкультурно-оздоровчої роботи в школі, врахування потреб та інтересів молодших школярів у руховій активності, а також раціонального використання здоров'язбережувальних факторів сільської школи (екологічно чисте навколишнє природне середовище, можливість більш широкого застосування гартувальних заходів та ін.).

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що відсутній будь-який конфлікт інтересів.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні особливостей потребово-мотиваційних пріоритетів до занять фізичними вправами учнів підліткового віку сільських шкіл.

Вдячності. Висловлюємо вдячність адміністрації, а також – вчителям фізичної культури Ковалинського НВО «ЗОШ I-II ступенів – ДНЗ» і Дівичківського НВО «ЗОШ I-III ступенів – ДНЗ» Переяслав-Хмельницького району Київської області за надану можливість проведення соціологічного дослідження.

Література

1. Бар-Ор'О., Роуланд Т. Здоровье детей и двигательная активность: от физиологических основ до практического применения. Киев: Олимпийская лит.; 2009. 528 с.
2. Бахчанян Г.С. Мотивация та інтереси до занять фізичною культурою і спортом. Педагогіка і психологія. 2018;(4):41-7.
3. Боднар І.Р., Кіндзера А.Б. Дозвілля український школярів і місце рухової активності у ньому. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2016;(5):11-8. DOI: 10.15561/18189171. 2016.05.02.
4. Бондарчук Н. Інтерес молодших школярів до занять фізичною культурою як психологічний критерій диференціації у процесі фізичного виховання. Спортивний вісник Придніпров'я. 2014;(2):17-22.
5. Валеологічна освіта в навчальних закладах України: стан, напрямки й перспективи розвитку. Кіровоград: Поліграфічне підприємство «Ексклюзив-Систем»; 2013. 344 с.
6. Гордійчук В. І. Структура вільного часу сільських та міських школярів. Сучасні оздоровчо-

References

1. Bar-Or'O., Rouland T. Zdorov'e detej i dvigatel'naya aktivnost': ot fiziologicheskikh osnov do prakticheskogo primeneniya. Children's health and physical activity: from physiological foundations to practical application. Kiev: Olimpijskaya lit.; 2009. 528 s. (in Russian).
2. Baxchanyan G.S. Moty`vaciya ta interesy` do zanyat` fizy`chnoyu kul`turoyu i sportom. Motivation and interests in physical culture and sports Pedagogika i psy`xologiya. 2018;(4):41-7. (In Ukrainian).
3. Bodnar I.R, Kindzera A.B. Dozvillya ukrayins`ky`j shkolyariv i misce ruxovoyi akty`vnosti u n`omu. Leisure of Ukrainian schoolchildren and the place of physical activity in it. Pedagogika, psy`xologiya ta medy`ko-biologichni problemy` fizy`chnogo vy`xovannya i sportu. 2016;(5):11-8. DOI: 10.15561/18189171. 2016.05.02. (In Ukrainian).
4. Bondarchuk N. Interes molodshy`x shkolyariv do zanyat` fizy`chnoyu kul`turoyu yak psy`xologichny`j kry`terij dy`ferenciacyi u procesi fizy`chnogo vy`xovannya. The interest of younger students in physical education as a psy-

- реабілітаційні технології. 2010;(5):126-130.
7. Гусев В. І. Основи формування інтересу до уроків фізичної культури. *Завуч*. 2002;(15):13-4.
  8. Круцевич Т. Ю. Концепция системы физического воспитания в общеобразовательных школах. Теория і методика фізичного виховання і спорту. 2015;(2):72-80.
  9. Круцевич Т.Ю., Марченко О.Ю., Холодова О.С. Критичні періоди у формуванні мотивації до занять руховою активністю школярів з урахуванням їх гендерних характеристик. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2020;(1):276-88. DOI: 10.32540/2071-1476-2019-1-278.
  10. Лавникович В. С. Возрастная динамика показателей физической подготовленности младших школьников сельской местности. Тезисы VII Всероссийской конференции Физическое воспитание и школьная гигиена; Москва; 2011. Ч. 1; с. 86-91.
  11. Малинин В. М. Развитие системы физкультурно-оздоровительной деятельности сельской школы [диссертация]. Москва: 2009. 157 с.
  12. Масленников С. М., Леонтьева Т. Н. Особенности занятий в сельской малочисленной школе. *Физическая культура в школе*. 2005;(1): 15-7.
  13. Москаленко Н., Алфьоров О. Організаційно-методичні аспекти сучасного сучасного уроку фізичної культури. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2016;(1):196-200.
  14. Москаленко Н., Решетникова В., Михайленко Ю. Сучасні підходи щодо підвищення рухової активності дітей шкільного віку. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2018;(1): 203-08.
  15. Москаленко Н. В. Фізичне виховання молодших школярів. Дніпропетровськ: Інновація; 2014. 372 с.
  16. Олимпиева Т. В. Формирование интереса к физической культуре у детей младшего школьного возраста [интернет]. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Snsv/ 2014. – 08/05 otvmsv. Pdf
  17. Пангелова Н., Рубан В. Стан здоров'я і рухова активність учнів 7-10 років сільської школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова. 2019;(11) К(119) 19. 108-114.
  18. Пангелова Н., Рубан В., Кириченко Т. Педагогічні умови оптимізації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми 7-10 років в умовах сільської школи. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2018;(1):226-33.
  19. Пангелова Н., Рубан В., Пангелов Б. Інформативна значущість компонентів рухової системи учнів початкових класів. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2020;(1)369-81. DOI: chological criterion for differentiation in the process of physical education. *Sporty`vny`j visny`k Pry`dniprov'ya*. 2014;(2):17-22. (In Ukrainian).
  5. Valeologichna osvita v navchal`ny`x zakladax Ukrainy`: stan, napryamky` j perspekty`vy` rozvy`tku. Valeological education in educational institutions of Ukraine: state, directions and prospects of development/ Kirovograd: Poligrafichne pidpry`yemstvo «Eksklyuzy`v-Sy`stem»; 2013. 344 s. (In Ukrainian). (In Ukrainian).
  6. Gordijchuk V. I. Struktura vil`nogo chasu sil`s`ky`x ta mis`ky`x shkolyariv. The structure of leisure time of rural and urban schoolchildren. *Suchasni ozdoro-vcho-reabilitacijni texnologiyi*. 2010;(5):126-130. (In Ukrainian).
  7. Gusyev V. I. Osnovy` formuvannya interesu do urokiv fizy`chnoyi kul`tury`. Basics of interest formation in physical education lessons. *Zavuch*. 2002;(15):13-4. (In Ukrainian).
  8. Kruczevich T. Yu. Konczepczija sistemy` fizicheskogo vospitaniya v obshheobrazovatel`ny`kh shkolakh. The concept of the system of physical education in secondary schools. *Teori`ya i` metodika fi`zichnogo vikhovannya i` sportu*. 2015;(2):72-80. (In Russian).
  9. Krucevy`ch T. Yu, Marchenko O. Yu, Xolodova O. S. Kry`ty`chni periody` u formuvanni moty`vaciyi do zanyat` ruhovoyu akty`vnisty`u shkolyariv z uraxuvannyam yix genderny`x xaraktery`sty`k. Critical periods in the formation of motivation to engage in physical activity of students, taking into account their gender characteristics. *Sporty`vny`j visny`k Pry`dniprov'ya*. 2020;(1):276-88. DOI: 10.32540/2071-1476-2019-1-278. (In Ukrainian).
  10. Lavnikovich V. S. Vozrastnaya dinamika pokazatelej fizicheskoy podgotovlennosti mladshikh shkol`nikov sel`skoj mestnosti. Age dynamics of physical readiness indices of junior schoolchildren in rural areas. *Tezisy` VII Vserossijskoj konferenczii Fizicheskoe vospitanie i shkol`naya gigiena*; Moskva; 2011. Ch. 1; s. 86-91 (In Russian).
  11. Malinin V. M. Razvitie sistemy` fizkul`turno-ozdorovitel`noj deyatel`nosti sel`skoj shkoly` [dissertacija]. Development of a system of physical culture and health-improving activities of a rural school Moskva: 2009. 157 s. (In Russian).
  12. Maslennikov S. M, Leont`eva T. N. Osobennosti zanyatij v sel`skoj malochislennoj shkole. Features of classes in a rural small school. *Fizicheskaya kul`tura v shkole*. 2005;(1): 15-7. (In Russian).
  13. Moskalenko N., Alf`orov O. Organizacijno-metody`chni aspekty` suchasnogo suchasnogo uroku fizy`chnoyi kul`tury`. Organizational and methodological aspects of a modern modern lesson of physical culture. *Sporty`vny`j visny`k Pry`dniprov'ya*. 2016;(1):196-200. (In Ukrainian).

- 10.32540/2071-1476-019-1-360.
20. Пангелова Н. Є, Круцевич Т. Ю, Данилко В. М. Теоретико-методичні основи оздоровчої фізичної культури : навчальний посібник. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я. М.; 2017. 454 с.
  21. Сидорчук Т., Решетилова В., Анастасєва З., Корабльов К. Аналіз показників фізичної підготовленості та здоров'я дітей 7 років, які мешкають в різних соціально-економічних і екологічних умовах. Спортивний вісник Придніпров'я. 2014;(2):151-55.
  22. Хахуля В.М., Бурла О.М. Підвищення ефективності системи фізичного виховання дітей середнього шкільного віку сільських шкіл. Вісник Чернігівського Національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. 2011. Вип. 86. Т. 1 С. 201-04.
  23. Холл Келвин С, Гарднер Ліндсей. Теории личности. Москва: Наука; 2009. 617 с.
  24. Graham G., Holt S.A., Parker M. Children moving: A reflective approach to teaching physical education. 9 th ed. Nev York : McGraw-Hill, 2013.
  25. Krutsevych T, Pangelova N, Trachuk S. Model-target characteristics of physical fitness of the sistems of programming sports and recreational activities witch adolescents. Journal of Physical Education and Sports (JPES), vol. 19 (supplement issue 1), Art. 36, pp. 242-248, 2019. DOI:10.7752/jpes.2019.s1036
  26. Krutsevych T., Pangelova N., Trachuk S. Control of physical preparedness of schoolchildren using index method. Journal of Physical Education and Sports (JPES), vol. 19 (issue 2), Art. 166, pp. 1145-1152, 2019. DOI: 10.7752/jpes.2019.02166
  27. Krutsevych T, Pangelova N, Trachuk S, Diedukh M. Features of the Reaction of the Cardiorespiratory Sistem of schoolchildren wich Physical Loads on the Tradmile. International Journal of applied exercise physiology. 9(1). Iran. 2020. P.113-121.
  28. Krutsevych T., Pangelova N., Trachuk S., O Ivanik. Motor activity of the male and female population in modern society. Journal of Physical Education and Sports (JPES), vol. 19 (3), Art. 231, pp. 1591-1598, 2019. DOI: 10.7752/jpes.2019.03231
  29. Krutsevych T, Pangelova N, Kuznetsova L, Marchenko O, Trachuk S, Pangelova M, Pangelov B. Effect of motion games on the psychoemotional state of children with intellectual disabilities. Journal of Physical Education and Sports (JPES), Vol. 20 (2) , Art. 123, pp. 862-869, 2020.
  30. Rokita A., Rzepa T. Bawiac-ucze sie. Wroclaw: 2010. 42 s.
  31. Wilmar TM, Costill DL. Physiology of sport and exercise. Champaign: Human Kinetics: 1994. 549 p.
  14. Moskalenko N., Reshetny`kova V., My`hajlenko Yu. Suchasni pidxody` shhodo pidvy`shhennya ruxovoyi akty`vnosti ditej shkil`nogo viku. Modern approaches to increase motor activity of school-age children Sporty`vny`j visny`k Pry`dniprov'ya. 2018;(1): 203-08. (In Ukrainian).
  15. Moskalenko N.V. Fizy`chne vy`xovannya molodshy`x shkolyariv. Physical education of junior schoolchildren Dnipropetrovs`k: Innovaciya; 2014. 372 s. (In Ukrainian).
  16. Olimpiewa T. V. Formirovanie interesa k fizicheskoj kul`ture u detej mladshogo shkol`nogo vozrasta Formation of interest in physical culture in children of primary school age [internet]. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Snsv/ 2014. – 08/05 otvmsv. Pdf (In Russian).
  17. Pangelova N., Ruban V. Stan zdorov'ya i ruxova akty`vnist` uchniv 7-10 rokiv sil`s'koyi shkoly`. Health status and physical activity of students aged 7-10 in rural schools. Naukovy`j chasopy`s Nacional`nogo pedagogichnogo universy`tetu imeni M. P. Dragomanova. Ky`yiv: Vy`davny`czstvo NPU imeni M. P. Dragomanova. 2019;(11) K (119) 19. 108-114. (In Ukrainian).
  18. Pangelova N., Ruban V., Ky`ry`chenko T. Pedagogichni umovy` opty`mizaciyi fizkul`turno-ozdorovchoyi roboty` z dit`my` 7-10 rokiv v umovax sil`s'koyi shkoly`. Pedagogical conditions for optimization of physical culture and health work with children aged 7-10 in a rural school. Sporty`vny`j visny`k Pry`dniprov'ya. 2018;(1):226-33. (In Ukrainian).
  19. Pangelova N., Ruban V., Pangelov B. Informaty`vna znachushhist` komponentiv ruxovoyi sy`stemy` uchniv pochatkovy`x klasiv. Informative significance of components of the motor system of primary school students. Sporty`vny`j visny`k Pry`dniprov'ya. 2020;(1)369-81. DOI: 10.32540/2071-1476-019-1-360. (In Ukrainian).
  20. Pangelova N. Ye, Krucevych T. Yu, Dany`lko V. M. Teorety`ko-metody`chni osnovy` ozdorovchoyi fizy`chnoyi kul`tury` : navchal`ny`j posibny`k. Theoretical and methodological bases of health-improving physical cultureю Pereyaslav-Xmel`ny`cz`ky`j: Dombrovs`ka Ya. M.; 2017. 454 s. (In Ukrainian).
  21. Sy`dorchuk T., Reshety`lova V., Anastas`yeva Z., Korabl`ov K. Analiz pokazny`kiv fizy`chnoyi pidgotovlenosti ta zdorov'ya ditej 7 rokiv, yaki meshkayut` v rizny`x social`no-ekonomichny`x i ekologichny`x umovax. Analysis of indicators of physical fitness and health of 7-year-old children living in different socio-economic and environmental conditions. Sporty`vny`j visny`k Pry`dniprov'ya. 2014;(2):151-55. (In Ukrainian).
  22. Xaxulya V.M., Burla O. M. Pidvy`shhennya efekty`vnosti sy`stemy` fizy`chnogo vy`xovannya ditej seredn`ogo shkil`nogo viku sil`s'ky`x shkil.

- Improving the efficiency of the system of physical education of middle school children of rural schools. *Visnyk Chernigivs'kogo Nacional'nogo pedagogichnogo universytetu imeni T. G. Shevchenka*. 2011. Vy'p. 86. T. 1 S. 201-04. (In Ukrainian).
23. Khol' Kelvin S, Gardner Lindsej. *Teorii lichnosti. Personality theories*. Moskva: Nauka; 2009. 617 s. (In Russian).
  24. Graham G., Holt S. A., Parker M. *Children moving: A reflective approach to teaching physical education*. 9 th ed. Nev York : McGraw-Hill, 2013.
  25. Krutsevych T, Pangelova N, Trachuk S. Model-target characteristics of physical fitness of the systems of programming sports and recreational activities with adolescents. *Journal of Physical Education and Sports (JPES)*, vol. 19 (supplement issue 1), Art. 36, pp. 242-248, 2019. DOI:10.7752/jpes.2019.s1036
  26. Krutsevych T., Pangelova N., Trachuk S. Control of physical preparedness of schoolchildren using index method. *Journal of Physical Education and Sports (JPES)*, vol. 19 (issue 2), Art. 166, pp. 1145-1152, 2019. DOI: 10.7752/jpes.2019.02166
  27. Krutsevych T, Pangelova N, Trachuk S, Diedukh M. Features of the Reaction of the Cardiorespiratory System of schoolchildren with Physical Loads on the Tradmle. *International Journal of applied exercise physiology*. 9(1). Iran. 2020. P.113-121.
  28. Krutsevych T., Pangelova N., Trachuk S., O Ivanik. Motor activity of the male and female population in modern society. *Journal of Physical Education and Sports (JPES)*, vol. 19 (3), Art. 231, pp. 1591-1598, 2019. DOI: 10.7752/jpes.2019.03231
  29. Krutsevych T, Pangelova N, Kuznetsova L, Marchenko O, Trachuk S, Pangelova M, Pangelov B. Effect of motion games on the psychoemotional state of children with intellectual disabilities. *Journal of Physical Education and Sports (JPES)*, Vol. 20 (2) , Art. 123, pp. 862-869, 2020.
  30. Rokita A., Rzepa T. *Bawiac-ucze sie. Playing-learning* Wroclaw: 2010. 42 s. (In Polish).
  31. Wilmar TM, Costill DL. *Physiology of sport and exercise*. Champaign: Human Kinetics: 1994. 549 p.

Пангелова Наталія

Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», м. Переяслав, вул. Сухомлинського 30, 08400, Україна
e-mail: kafeda.tmfvis@ukr.net тел. 380979227234

Рубан Владислав

Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», м. Переяслав, вул. Сухомлинського 30, 08400, Україна
e-mail: ruban.vlad1991@ukr.net тел. 380634957230

Пангелов Борис

Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», м. Переяслав, вул. Сухомлинського 30, 08400, Україна